CVm ERFORDIA, Thuringiae metropolis, urbs ampliſſima, magnarumque olim cum opum, tum uirium, ditionis ſit Moguntinae, nemo mirabitur, in Moguntinis me huic illius hiſtoriae locum concedere.

Eſt autem ea, ut e titulo iam patet, IOANNIS MAVRICII GVDENI, Iureconſulti doctiſſimi, *Gudenorum* ſtirpe, hoc & ſuperiori ſaeculo, Viris dignitatibus ſacris aeque ac ciuilibus quammaxime conſpicuis florentiſſima, prognati, ampliſſimisue, quibus ipſe functus eſt, muneribus haud parum illuſtris*.

* Eminentiſſimi namque Archiepiſcopi & Principis Electoris Moguntini fuit a conſiliis, ac Erfurti tum Canonum & Iuris publici P. P. O. tum dicaſterii urbani Praetor. Vid. *Witte* parte II *Diarii Biographici* p. 149 & ſeq. *Paullini* § XXIV *Annalium Iſenacenſium* p. 19. Faſces academicos geſſit ab anno MDCLXXX ad MDCLXXXI, Rector in ordine CCCLXIV. Vid. auctor anonymus *der kurtzgefaſſten und gründlichen Nachricht von den vornehmſten Begebenheiten der Stadt Erfurt* (qui *Ioannes Michael Weinrichius* eſſe dicitur) lib. I cap. VI § III p. 268.

Ceterum, uariis lucubrationibus in publicum editis haud exiguam nominis famam conſecutus, an. MDCLXXXVIII d. XXI Aprilis, annor. aetatis LIII, uiuendi finem fecit. Vid. *Witte* l. d.

Quod, ſimulac in lucem exiuit, cupidos inuenerit emptores, notum. Prodiit autem anno ſuperioris ſaeculi LXXV, octaui forma ordinis, *Duderſtadii* in Eichsfel-

dia, typis *Ioannis Weſtenhof* excuſa. Vt adeo corrigendus hic ueniat *Ioannes Chriſtianus Neu*, dum parte II *Acceſſionum ad* Degorei Wheari *Relectiones hiemales*, ſectione XXIX p. 267 *Erfurti* eam prodiiſſe ſcribit.

Quamuis autem ſat terſe ſcripta ſit, nec ſine iuſta οἰκονομίᾳ, ſollertique adhaec cura ac ſtudio, ut non immerito cenſet *auctor* ille *anonymus*, paullo ante nobis laudatus l. d. cap. I § III p. 3; negari tamen nequit, quod non omni ex parte, praeſertim in antiquioribus, ſit ἄσπιλος (*a*); in rebus itidem uetuſtis non ſemper συγχρόνοις, genuinis, fideque dignis teſtibus nitatur, ſed ſcriptoribus non raro recentioribus tantum, iisque interdum proletariis (*b*); tum uero manifeſto partium laboret ſtudio (*c*), & tandem ad μικρολογίας quasdam ex interuallo delabatur (*d*). Plures certe ita exiſtimaſſe uideas, uiros & iudicii acrimonia & eruditionis copia pollentes.

(*a*) *Sagittarius* in praefatione *Antiquitatibus regni Thuringici* praemiſſa b) 1 b); *Dum in his occupabar, obtulit ſe mihi* Ioannis Mauricii Gudeni *non ita pridem edita* Hiſtoria Erfurtenſis. *In qua cum non unum reperirem caput, quod non tam meo eum propoſito, quam uetuſtis, qui rerum Thuringicarum mentionem fecere, ſcriptoribus pugnabat, cauſſa ſuberat, quare eam aliquanto curatius expenderem; id quod anno MDCLXXV in epiſtola*, de antiquo Thuringiae ſub indigenis, Francorum, Germaniaeque Regibus, ut & Ducibus, Comitibus, Marchionibus, usque ad ortum Landgrauiorum, ſtatu, *ea quidem moderatione feci, ut auctor mihi propterea haud indignatus ſit, ſed potius, iuxta cum amore ueritatis, animo erga me fuerit propenſo; quem etiam tum litteris admodum humanis, tum aliis indiciis mihi manifeſtum fecit.*

Struuius cap. XXII *Bibliothecae Hiſtoricae ſelectae* § XX p. 591; *Praeſtat uero* Ioan. Mauricii Gudeni *hiſtoria Erfurtenſis, ab V. C. usque ad ſua tempora, libris IV deſcripta, Duderſtadii MDCLXXV*, 8; *licet in rebus antiquioribus non ſemper fidem mereatur, ideoque notata a* Sagittario.

(*b*) *Sagittarius* epiſtola iam excitata p. 13; *Mallem hic auctores ſuos laudaſſet uir doctiſſimus* (Gudenus) *Quamuis hic non* Riuandrum *aliquem, aut* de Thuringiae Landgrauiis anonymum, *ſed in uetuſtis rebus uetuſtos quoque teſtes exoptem, quo in (quod pace politiſſimi ſcriptoris dixerim) non raro uidetur peccaſſe.*

Tenzelius in *Dialogis menſtruis* an. MDCLXXXIX p. 44; *Vtrum* Morhofius *e* Gudeno *firmiter probarit, uere extitiſſe quendam, cui* Baſilio Valentino *uerum fuerit nomen, iis diiudicandum relinquo, quibus notum, quod* Gudenus *in* hiſtoria *ſua* Erfurtenſi *non ſemper genuina & liquentis fidei documenta adferat, ſed fabulas ſaepius ſequatur uulgares.*

(*c*) Laudatus *Struuius* l. d. cap. XVII § XVII p. 471; Ioannes Mauricius Gudenus *Hiſtoriam Erfurtenſem ſcripſit Erfurti MDCLXXV*,

MDCLXXV, 8. *Hac omnem urbis historiam ab origine sua, usque ad ea tempora, quibus in ditionem Moguntinam superiori saeculo uenit, describit, sed Moguntinis nimis fauet.*

Anonymus dictus l. d. cap. I § III p. 3 & seq. *Anno MDCLXXV Duderstadii octaui forma ordinis noua prodiit* Historia Erfurtensis, *quam* Ioannes Mauricius Gudenus, *haud exiguae dignationis tum apud Principem Electorem Moguntinum, tum Ministros rei Erfurtensium publicae praefectos Vir, confecit. Eam quidem aliquot ob causſas haud parum praedicare conuenit; sigillatim ob stilum, quo usus est, latinum, plus, quam alioquin apud scriptores Pontificios reperias, purum, suauem, perspicuum; dein ob ordinem scitum iuxta commodumque, quo Erfurtensium res, fataque continua annorum serie perstringit ac recenset: tum uero ob diligentiam, qua euoluendis ac expendendis ueteribus scriptis institit; quandoquidem duobus manu exaratis chronicis antiquis usus est; quorum unum auctorem agnoscit* Nicolaum *de* Syghen, *Monachum Petrensem, & adhuc Erfurti in coenobio montis Petrini adseruatur; alterum uero in peculio ueteris apud Erfurtenses, celebrisque* Schwengfeldiorum *familiae fuit; adhaec humanitate & beneuolentia* Petri Lambecii, *V. Cl. potiorum excerptorum ex* anonymi *cuiusdam* chronico Thuringiae, *quod in bibliotheca Caesarea Vindobonensi habetur, compos factus fuit. Probe tamen, quae subiicio, consideranda esse putem: nimirum,* (a) *quod auctor zelo religionis* ὑ κατ' ἐπίγνωσιν *incensus, saepius hac, illa re offendatur, ac durioribus aduersus eos, qui sacris e praescripto Augustanae confessionis utuntur, uerbis agat* (*uernacula*, dass der Autor durch einen unnöthigen Religions-hass sich oft formalisire) (b) *quod non plane nil affectui det, ac maiorem Sedis Moguntinae, quam ueritatis rationem habeat.* (c) *quod in generalioribus tantum haereat; a specialioribus uero sigillatim tractandis prorsus abstineat.*

(d) *Gundlingius* § XXX libri *de Henrico Aucupe*, adnotat. (z) p. 211; *Imprimis uero* Ioannes Mauricius Gudenus, *Erfurtensis historiae scriptor, culpandus est, qui dum in minutiis saepe haeret, huius concilii* (Erfurtensis scilicet, anno DCCCCXXXII ab *Henrico Aucupe* habiti) *memoriam deposuit, si quidem habuit unquam. Est enim uerisimile, eum hoc, quicquid est, non sciuisse, seu, ut dulcius loquar, tersiusque, nesciuisse.*

Quae cum ita sint, non inconsultum duxi, ceris miniatulis, quas minus bene dictis uiri quidam docti apposuere, in noua hac editione locum relinquere, ac uerbis illorum retentis, locis, in quibus humani quid passus est *nobilis* ceteroquin hic *annalium Erfurtensium conditor, scriptorque politissimus* *, ne imperitiores iis se implicent, correctionem adhibere. Quod quidem integra atque illibata uiri tam egregii fama atque existimatione fieri posse, nullus dubitaui.

* Priori elogio mactatum uideas ab doctissimo *Heumanno*, epistola *de Claris Bonis*, quae VI est libri I, tomum II *Poeciles* inchoantis, p. 75; posteriori uero ab *Sagittario* l. d. epistolae supra excitatae.

Quod ceteroqui curae mihi fuerit, ut maculis deterſis, nominibusque perſonarum, urbium & locorum propriis, titulis itidem ſcriptorum allatorum diuerſo typi genere expreſſis, lectorum commodo conſulerem, ac nonnullis tum emendandis, tum illuſtrandis mea ex penu, paupere licet, adnotatiunculas quasdam adferrem, cum leuis id operae res uideri poſſit, non eſt, quod multis moneam.

REVE-

REVERENDISSIMO. EMINENTISSIMO
SERENISSIMO. PRINCIPI. AC. DOMINO
DOMINO
LOTHARIO
FRIDERICO
SANCTAE. SEDIS. MOGVNTINAE
ARCHIEPISCOPO
SACRI. ROMANI. IMPERII. PER. GERMANIAM
ARCHICANCELLARIO
ET
PRINCIPI. ELECTORI
WORMATIENSI. ET. SPIRENSI
EPISCOPO
WEISSENBVRGENSI. ET. ODENHEIMENSI
PRAEPOSITO
PATRIAE. PATRI
DOMINO. SVO. CLEMENTISSIMO

VT

VT. ET

REVERENDISSIMIS. ILLVSTRISSIMIS

METROPOLITANAE. MOGVNTINAE

ECCLESIAE

PRAEPOSITO
DECANO
CVSTODI
SCHOLASTICO
CANTORI

OMNIBVSQVE

CAPITVLARIBVS
HEREDITARIIS. DOMINIS
PATRIAE. COLVMNIS

DOMINIS. SVIS. GRATIOSISSIMIS

SVAE. CELSITVDINIS. DEVOTISSIMVS
SVORVM. CVLMINVM. ADDICTISSIMVS
IOANNES. MAVRITIVS. GVDENVS
SALVTEM. ET. PROSPERITATEM. PERPETVAM.

Erfor-

ERfordiam ueſtram offero, SERENISSIME PRINCEPS ELECTOR, REVERENDISSIMI ET ILLVSTRISSIMI DOMINI! *fidelem* EMINENTISSIMAE SEDIS MOGVNTINAE *Filiam.* Eius res a cunis geſtas proſecutus ſum, fortes, prudentes, etiam iniquas, & priuatae utilitatis libidine corruptas; ſed nec Matris uigilantiam, neque peccata ſilui, dum aut diſtracta factionibus, aut amoribus erga filiam indulgens neglexit diſciplinam, & ad inſolentiam fores laxauit; utrumque facit ad futurorum temporum cautelam, ad quam ut uirtutes maiorum, ſic eorundem uitia nobis ſeruiunt. Vobis autem EMINENTISSIME ELECTOR, REVERENDISSIMI DOMINI, inſcribendam Hiſtoriam cenſui, quum nec ab urbe ueſtra, nec a me proficiſci quicquam poſſit, quod non VESTRIS CELSITVDINIBVS debeatur: illa tuum, ELECTOR, aduentum magnis uotis expectat, auitam ſubiectionem, quam REVERENDISSIMIS ac ILLVSTRISSIMIS LEGATIS pronuper iurauit, coram teſtatura: parat triumphales arcus, erigit theatra, nec non iraſcitur iniquitati temporum, quae & benigniſſimum aſpectum differunt, & haec obſequii debita retardant. Adeo non ſupereſt ueteris moroſitatis ueſtigium, non ſcrupulus, ſed amore, ſed obſequio deuotiſſima *fidelis Erfordia.* Immo non peccare, ſed antiquiſſimae ſubiectionis promptitudinem exprimere magis uoluit generoſa filia, illarum imitata exemplum, quae leui ſe macula tingunt, ut reliqui corporis nitor ad maiorem uenuſtatem cogatur; aut ſi nuperi temporis naeuus pudorem adhuc onerat, tot dexteris, quot ciues numerat populoſiſſima ciuitas, eundem diluet, quidquid peccatum eſt, ſaecularibus officiis compenſatura. Ego ſeruorum infimus, felicitatis meae complementum arbitror, ſi ELECTORALI CELSI-

TVDINI TVAE, non ſolum iis in muneribus quibus clementiſſime ſum admotus, ſatisfaciam, ſed inſuper in omni ſeruitiorum genere famulari poſſim. Et quis non ſummam felicitatem credat, illi SERENISSIMO PRINCIPI ſeruire, qui affabili humanitate complectitur ſubditos, qui dura regiminis initia ſingulari prudentia mitigat, & ſapienti diſpenſatione ipſa quaſi fata flectit: haec prudentia, haec uirtus, & dignae tanto Principe actiones uberem aliquando hiſtoriae materiam ſuppeditabunt, atque ſufficiet LOTHARIVS FRIDERICVS, qui ut *imago boni Principis* proponatur. Fateor meliora bonitati tuae tempora, quam iniqua haec praeſentia ſunt, debita fuiſſe, uerum nobis potius & Reipublicae his in periculis de optimo principe numen proſpicere uoluit, quam uirtutes tuas compenſare. Et VOS, REVERENDISSIMI ILLVSTRISSIMI DOMINI, Electoratus columnae, uos prudentia ueſtra Rempublicam fulcitis: faceſſat equi Troiani ſeu fabula, ſeu hiſtoria, REVERENDISSIMVM METROPOLITANAE CAPITVLVM eſt, quod tot Heroes, tot illuſtriſſima uirtute generoſos, felici ſocietate geſtat: maiorum uirtutes, antiquiſſima ſtemmata, nobilitas, ſanguis ibi confluxere. Veſtra inſignia, ueſtra arma Reipublicae incolumitatem ſpondent: hi ſuſtentant *trabibus*, illi *crucibus* protegunt, rigant *conchis*, ſymbolis extollunt, pars defendit *leonibus*, omnes acceptis a maioribus inſigniis MOGVNTIAM & ELECTORATVM ſuſtinetis, ornatis. Ne dubitate, PRINCEPS ELECTOR, PRAELATI, DOMINI! diſcutientur, quae ſerenitatem patriae turbant ſpiſſae nubes, & optatiſſimam pacem aurora reuehet, atque tunc credita METTERNICHIANIS CONCHIS Reſpublica & uos, SERENISSIME ELECTOR, HEREDITARII DOMINI, uigilantiae fructibus, ac debitis uirtutum praemiis fruemini, id quod ut eueniat breui, & ad ſeros duret annos, flagrantiſſimis uotis exopto.

CAN-

† † †

CANDIDE LECTOR!

N tibi, ciuitatis amplissimae historiam, & populare in ea regimen exhibeo: neque illud solum, sed &, quod antecessit, optimatum; ubi uitia simul, quibus plebi optimates succubuere, & uirtutes huius, quibus istis praeualuit, deinde eiusdem plebis errores, queis suum tandem statum corrupit, quasi in scena uidebis. Illustrius argumentum frequentissimae mutationes dedere, quibus ciuilis haec societas semper agitata: auxerunt illud infinitae contentiones, dum non intus solum per scelera & uirtutes de curia, sed & extra magnis praetensionibus de imperio urbis certatum est; insuper uictricia, quae hinc inde circumtulit arma, nec non res aetate nostra, & modo nuper gestae historiam commendabunt. Istis omnibus ad praesens argumentum, & conatum similem prouocatus sum, quo, sed excellentius fateor, uersatissimus in omni antiquitate PETRVS LAMBECIVS *Hamburgensia,* SERARIVS *Moguntina* & *Wurceburgica*, LEHMANNVS *Spirensia,* BROWERVS *Treuirensia* ac *Fuldensia,* iamque olim IOANNES de BEKA & WILHELMVS HEDA *Vltraiectina,* AVENTINVS, BRVNNERVS *Boiarica*, horumque *Ludouicum* BVRGVNDVS, ALBINVS *Misnica,* STRADA & GROTIVS *Belgica,* alii alia uel uniuersaliter, uel partes prosecuti sunt. Ista illustrissima ars est, & ingeniosissimum inuentum, quo Celsissimus Princeps FERDINANDVS, suae PADERBORNAE *Monumenta,* ex Romana, Francica, & Saxonica antiquitate eruit, tradetque illustrius in illa, quam magnis uotis expectamus historia. Praenobilem Hamburgensium scriptorem LAMBECIVM praedicaui? eidem haec historia multa debet; quippe per fratrem meum CHRISTOPHORVM, qui nomine Eminentissimi Electoris Moguntini in aula Caesaris Augustissimi residet, eius mihi fauorem conciliaui, cuius beneficio accepi, quae ex *Anonymi Chronico Thuringiae MS.* Augustissimae Bibliothecae Cesareae Vindobonensis, excerpsi. Seruet utinam rei literariae hunc Virum Numen! ut quae praeclarissima partim incepit, partim adhuc meditatur uolumina, praesertim illa, quae subiunctus libro quinto *Augustissimae Bibliothecae Caesareae* catalogus spondet, complere ualeat. Ceterum loca nonnulla, ex quibus res iam olim gestas desumpsi, allegare libuit, quod quidem contra Historiographorum morem esse uideri posset, multis ea studio silentibus; attamen ita mihi, & in hoc non parui nominis antecessores

ſequi placuit. Allegaui interdum factis recentiores, ut, qui antiquioribus deſtituuntur, ex iis ſupplere meam breuitatem poſſint. Chronica Erfurtenſia MSta quod attinet, ea habentur hic uaria, quae ipſa alicubi *Lipſius* praedicat. Editum hactenus uidi nullum. Secutus ego potiſſimum duo: *Petrenſe* alterum, circa annum Chriſti MCCCCXC a *Nicolao* de *Syghen*, iſtius coenobii Monacho, prudenter conſcriptum, id quod Reuerendiſſimi Abbatis ADAMI gratia obtinui. Alterum antiquius, a nobiliſſima *Schvvengfeldiorum* familia ſucceſſiue continuatum. Illud addo, me pronuper, libello praeſente iam ultra dimidium typis dato, in Eichsfeldia nonnullos antiquiſſimae monetae nummos argenteos a ruricola coemiſſe; illa ſe accepiſſe a maioribus aſſerit, latuiſſe ſub terra, lineamenta occupans lutum euincit. Eorum unum, a *Ludouico* primo Landgrauio, & tertio in Thuringia ex hac familia Moguntino Vicedomino, cuius etiam imaginem exhibet, cuſum, inciſum aeri libro primo Hiſtor. n. XI adiunxi (a), & antiquitate ſua, & notabilibus aliis publico dignum; illudque aduertendum, quod ut Vicedominus Rotam Moguntinam ſibi appoſuerit. Nummum autem *Ludouici* primi, Caeſaris *Lotharii* generi eſſe, ex eo liquidum eſt, quod nullus unquam prouincialis, ut ſe uocat, Comes, Moguntiae uices in Thuringia egerit, quam iſte *Ludouicus*: quo de nummo, poſt impreſſionem libri primi reperto, cum in textu ſcribere nihil potuerim, haecce paucula adferre uolui (b). Faue, Lector, ac uale, nec non eo, quo ſcripſi, animo accipe.

(a) Sed enim p. 31, quam auctor hic loci deſignat, motum, huc, quo illum deſcribit, translatum conſpicis.

(b) *Tenzelius* § CCXX *Supplementi II* ad *Hiſtoriam* Sagittarii *Gothanam* p. 482; *Erras* Gudenus *in* Hiſtoria Erfurtenſi *p.* 31, Ludouico I *Landgrauio hos nummos tranſcribens.*

Sagittarius epiſtola *de antiquo ſtatu Thuringiae* p. 66; *Rotam quoque in nonnullis conſpicimus* (nummis ſcilicet, in agro Svvarzburgico-Rudolſtadienſi repertis, ac imagines *Ludouici I* Comitis prouincialis, uel filii *Ludouici* cognomine *Ferrei* praeferentibus) *an autem Vicedominatus Moguntini teſtem* (*quod de ſuo in praefatione praedicat* Cl. Gudenus) *ambigo.*

Ceterum *Sperlingius* in epiſtola *de nummis cauis* p. 27 auctorem hic faſtus cuiusdam arguit, dicitque; *Nihil aliud uult haec rota, quamuis* Gudenus *ex illa Landgrauios Moguntinis ſubiectos inferat, qui faſtus eſt eccleſiaſticorum Romanae eccleſiae, omnes omnino Principes, eorumque dignitates ab ipſis fluxiſſe perſuadere conantium* cet.

HISTO-